

Д. В. Ковтун, здобувачка III курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Право»
Науковий керівник: ст. викладач
Веремчук В. С.

ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО РИМСЬКОГО СТАТУТУ

Римський статут Міжнародного кримінального суду (далі – РС МКС) є основоположним документом, який забезпечує кримінальну відповідальність за найтяжчі міжнародні злочини, такі, як, злочини геноциду, злочини проти людяності, воєнні злочини, а також визначає відповідне ґрунтовне визначення цих злочинів, їх тлумачення, процедури їх розслідування та здійснення міжнародного правосуддя.

РС МКС був прийнятий 17 липня 1998 року та набрав чинності 1 липня 2002 року. Україна підписала Статут ще 20 січня 2000 року, але, досі не завершила процес ратифікації [1].

Актуальність теми зумовлена європейським вибором України, закріпленим у Конституції України 2016 року [2], та повномасштабним вторгненням Російської Федерації з 2022 р., що призвело до масових воєнних злочинів. Згідно з даними Офісу прокурора МКС, з 2014 р. зафіксовано тисячі випадків порушень міжнародного гуманітарного права на території України, включаючи окупацію Криму та Донбасу [3]. Ратифікація РС МКС, яка відбулася 21 серпня 2024 р. Законом України № 3909-IX, відкриває шлях до повноправного членства в системі міжнародного кримінального правосуддя, але водночас викриває проблеми імплементації [2].

Історія приєднання України до РС МКС демонструє складний баланс між національним суверенітетом та міжнародними зобов'язаннями. У 2001 р. Конституційний Суд України визнав невідповідність положень РС МКС (ст. 124 Конституції України) щодо визнання юрисдикції МКС, що призвело до відтермінованої ратифікації [4]. Зміни до Конституції 2016 р. усунули цю перешкоду, ст. 124 Конституції України, зокрема доповнено ч. 6, яка

отримала такий зміст: «Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом Міжнародного кримінального суду», але ця норма набула чинності лише з 2019 р. [5, ст. 45]. Попри це, Україна визнала юрисдикцію МКС ad hoc: заявами від 25 лютого 2014 р., щодо злочинів режиму Януковича, та 4 лютого 2015 р., щодо воєнних злочинів на сході [6, ст. 327].

Імплементация норм РС МКС у національне законодавство України відбувається через принцип комплементарності (ст. 17 РС МКС): МКС втручається лише якщо держава не бажає або не може розслідувати злочини [7, ст. 82]. Україна вже криміналізувала воєнні злочини, злочини проти людяності, геноцид та злочини проти агресії у Кримінальний Кодекс України. Практичні проблеми: дублювання розслідувань (національні та МКС), ризики для доказової бази через неузгодженість процедур, відсутність спеціалізованих підрозділів для взаємодії з МКС. [5, ст. 47].

Для забезпечення ефективного співробітництва з МКС, Україна активно працює над імплементациєю його положень. Ключовим моментом стало ухвалення у травні 2022 року Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом». Цей закон врегулював низку процедурних питань взаємодії: від допиту свідків та отримання доказів до виконання рішень Суду [8, ст.10].

Переваги приєднання перевищують виклики: прискорена процедура розслідування агресії (з 2024 р.), участь в Асамблеї держав-учасниць, обрання суддів і прокурорів МКС, акредитація українських адвокатів. Це посилить європейську інтеграцію, оскільки всі члени ЄС ратифікували РС МКС [8, ст. 9].

Н.А. Боднар виокремлює такі основні проблеми приєднання України до РС МКС як конституційно-правові колізії щодо суверенітету та видачі громадян; політичні застереження щодо вибіркової правосуддя та захисту національних інтересів; організаційні прогалини в імплементациї, зокрема в

Кримінально-процесуального кодексу України та Кримінального кодексу України. Для подолання цих проблем Н.А. Боднар пропонує удосконалити національне законодавство, створити спеціалізований орган для взаємодії з МКС, провести навчання для суддів і прокурорів. [7, ст. 81].

Таким чином, завершення процесу ратифікації та фіналізація імплементаційного законодавства мають стати невідкладним пріоритетом законодавчої та виконавчої влади. Це дозволить посилити національну судову систему, закріпити верховенство права та остаточно інтегрувати Україну в глобальну систему міжнародної кримінальної юстиції.

Список використаних джерел:

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 11.10.2025).
2. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text> (дата звернення: 14.10.2025).
3. Заява Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року від 25 лютого 2014 року № 790-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 13. Ст. 230. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/790-18#Text> (дата звернення: 15.10.2025).
4. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11 липня 2001 року № 3-в/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text> (дата звернення: 15.10.2025).
5. Ахтирська Н. М. Імплементація положень Римського статуту в національне законодавство України: політичні зобов'язання та правові шляхи вирішення. Серія Юридичні науки. 2023. Вип. 4. С. 42–52. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2023-4-8> (дата звернення: 10.10.2025).
6. Міжнародне кримінальне право : навч. посіб. / Дар'я Олександрівна Балобанова, Оксана Михайлівна Броневицька, Ірина Богданівна Газдайка-Василишин, Ірина Василівна Гловюк, Павло Петрович Войтович, Львів. держ. ун-т внутрішніх справ; За заг. ред. Тарас Іванович

Созанський, Оксана Михайлівна Броневицька; Передм. Оксана Михайлівна Броневицька.– Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2024.– 470 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/8173/1/%2B%2B%2BMiznarKryminPravo-МАКЕТ-2.pdf> (дата звернення: 18.10.2025).

7. Боднар Н. А. Проблема ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду в світлі європейського вибору України. Журнал європейського і порівняльного права. 2018. № 4 С. 79–90. URL: <http://www.iir.univ.kiev.ua/index.php/pravo/article/view/3479> (дата звернення: 20.10.2025).

8. Кордон В. С. Складний шлях України до ратифікації Римського статуту МКС. Міжнародний кримінальний суд і Україна: шлях до справедливості. Навч.-наук. ін-т № 5. 2025. С. 8–11. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/23586>